

Hvordan kalven blir til kvige og ku

– en fortelling om dagliglivet til norske kuer.

En liten kalv er født! Om kua og kalven er heldige, har fødselen skjedd i en egen fødebinge med mye halm på gulvet. Så fort kalven er kommet ut av kroppen til mor, reiser kua seg og slikker kalven rein. Kalven rister på hodet og sier sitt aller første «mø». Allerede rett etter fødselen vil kalven forsøke å reise seg for første gang. Dette er ingen lett jobb for en nyfødt kalv med fire lange og tynne bein! Selv om det kan være vanskelig for kalven å komme seg opp, er dette veldig viktig. I juret til moren er det nemlig næringsrik melk som kalven er helt avhengig av for å overleve. Denne melken kalles for råmelk og er gul og «klissete» i konsistensen. I løpet av sitt første levedøgn suger kalven i seg så mye som 4-5 liter med denne melken.

Hvis moren til kalven er ei melkeku, er ikke mor og kalv sammen særlig lenge. Melkekuer har ingen lang mammapermisjon og må tilbake på «jobb» etter en kort stund. Det vil si at bonden trenger å melke mor igjen.

Når mor og kalv blir skilt, blir kalven satt i en egen bingje hvor den slapper av og får melk fra smukk. Tiden i alenebingen varer derimot ikke lenge. Som oss mennesker, er også kuer sosiale dyr. Derfor blir kalven etter en liten stund plassert i en bingje sammen med andre jevngamle kalver. I bingjen bruker kalvene tiden på å spise, slappe av og sosialisere. Her setter de alltid pris på å få klapp, prat og oppmerksomhet fra dem som steller i fjøset. Kalver som er mye sammen med folk, blir etter hvert kloke og fornuftige voksne kuer.

Som nevnt, drikker kalven kun melk den første tiden av livet sitt. Det er fordi den foreløpig kun har én mage, og klarer derfor ikke å få i seg noe annet enn melk. I motsetning til oss mennesker som bare har en mage, har kuer nemlig fire. Det er disse magene som gjør at kuer kan spise gress og høy. Kalvene og appetitten deres utvikler seg fort, og det tar ikke mer enn rundt en måned før kalvene begynner å bli nysgjerrig på både kraftfôr, høy og gress.

Kalvene som det er fortalt om her, har en mor som er melkeku. I tillegg til melkekuer, har vi også ammekuer i Norge. Livet til en kalv med en ammeku som mor er annerledes. Ammekuer har vi ikke for melka, men for kjøttet. Slike kuraser er muskuløse, men produserer ikke mer melk enn hva kalven trenger for å vokse. Fordi disse kuene ikke skal melkes, får kalvene fortsette å gå på beite sammen med moren. På beiten til ammekuer kan du derfor både se store kuer og små kalver. Man kan si at ammekuer har et relativt rolig liv, som handler om å spise og slappe av. Spisingen tar spesielt mye tid. Dette er fordi kuer er drøvtyggere. Det betyr at de må tygge maten sin to ganger. Når kuene står ved forbrettet eller er ute og beiter, tygges maten dårlig. Derfor kommer små klumper/baller av maten opp fra vomma og må tygges en gang til når kua legger seg ned. Om du besøker et fjøs, for eksempel om formiddagen, kan du se mange kuer som drøvtygger. Da ser det nesten ut som de tygger tyggegummi.

Vi skal se litt mer på melkekua igjen. Moren til kalven vår har gått tilbake til sitt vante liv. Hverdagen til melkekua består også av mye hvile og spising, men melkekuer blir i tillegg melket daglig. En gang om morgenen og en gang om ettermiddagen. Om kua bor i et fjøs med en melkerobot, kan hun selv velge hvor ofte og når på dagen hun ønsker å bli melket. I løpet av én dag kan ei god melkeku produsere så mye som 30 liter melk. Det tilsvarer hele tretti melkekartonger! For å få ut melken bruker bonden melkemaskiner. Dette er maskiner som er lagd for å etterligne kalvens måte å suge melk ut av juret på. Disse maskinene jobber så fort at juret er tømt i løpet av ca. 3-5 minutter. Fra melkemaskinene går melka inn i en stor melketank. Denne melketanken blir tømt av tankbiler fra meieriet flere ganger i uka.

Kalvene våre fortsetter å vokse seg store. Etter litt over ett år kalles kukalven for *kvige*. Nå har kalven blitt så gammel at hun kan bli drektig. Det vil si at kvigen kan bli mor til sin første kalv. Når kvigen får sin første kalv, kalles hun ikke lenger for kvige, for ku. De neste årene vil hun kunne fortsette å få kalv hvert år i mange år fremover. De fleste kuer får 5-8 kalver, og blir gjerne mellom 7 til 10 år.

Livet til oksekalvene er litt annerledes. Etter hvert som oksekalvene blir større, blir de satt i en egen bunge med andre oksekalver. Her går de sammen frem til de er rundt 1,5 til 2 år gamle. Da har de gått fra å veie rundt 30-40 kilo, til å veie mellom 600 og 800 kg. Nå har de blitt store nok og kan sendes til slakteriet. Her blir de til blant annet biffen, steken og indrefiletten som du finner i matbutikken.

For noen få okser er skjebnen litt annerledes. Noen få oksekalver får lov til å leve i mange år. Disse kan bli far til kalver over hele Norge. De oksekalvene som blir plukket ut som mulige nye avlsokser, blir testet gjennom hele oppveksten. De må være friske og sunne, vokse passe fort og ete passe mye. I tillegg er det veldig viktig at de er rolige og vennlige mot mennesker. Til sammen er det bare rundt 100 okser som blir godkjent til å bli far hvert år. Disse oksene blir samlet på oksestasjonen i Stange og blir tappet for sæd flere ganger i uka.

Sæddosene blir frosset ned og sendt til dyrleger og inseminører over hele landet. Når melkekua viser brunst; det vil si, har lyst til å parre seg, må bonden ringe til dyrlegen. Dyrlegen tar med seg insemineringskofferten med sæd fra en okse som bonden har bestemt at skal bli far til kalven. Denne sæden blir lagt inn i kuas livmorhals. Om alt går bra, vil det etter ni måneder bli født en ny liten kalv. Og med det er vi tilbake til begynnelsen på denne fortellingen om dagliglivet til norske kuer.